

KĪRA
Biedrība

Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds

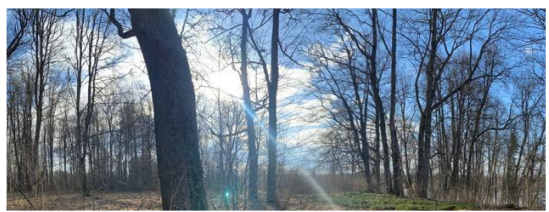
Apzinies
Atbalsti
Attīsties

VIETA NO KURIENES TU NĀC RUNTORTA

Runtorta mūsdienās asociējas ar Ludzas nomali, veco muižas parku, vasarnīcu rajonu Runtortas ezera krastā. It kā nekā īpaša, izņemot neatkarības gados tapušo mūsdienīgo Aviācijas bāzi, no kuras ik pa brīdim paceļas helikopteri. Centrā no aizaugušā parka uzvējo pamestības sajūta. Vien vecie, dižciltīgie koki nes vēsti par bijušo: par to, kā ritēja dzīve muižas centrā, kā muižas īpašnieki Arcimoviči deva atļauju būvēt caur savu īpašumu dzelzceļu, kā te skanēja bērnu un jauniešu balsis.

Izrādās, ka Runtorta savulaik bija ievērojams novada izglītības centrs. Gadsimta sākumā Mihaila Arcimoviča māsa Olga Runtortā atvēra skolu mazturīgajiem, vēlāk, pēc Latvijas neatkarības izcīnīšanas, uz šejieni no Eversmuižas pārcēla bērnu patversmi. Pirmās brīvvalsts laikā te darbojās Runtortas 6.kl. pamatskola, padomju laikā, līdz 1965. gadam - astoņgadīgā skola, bet trīsdesmito gadu otrajā pusē – Ludzas divgadīgā lauksaimniecības skola, kura tika pārcelta no Eversmuižas.

Skolai tā bija izdevīga vieta, jo savulaik muižas īpašnieks Mihails Arcimovičs bija pārdevis valstij 50 ha zemes, ko varēja izmantot kā bāzi lauksaimniecības skolas praktiskajām nodarbībām. 1936. gada 4. oktobrī svinīgi tika atklāta jaunuzceltā lauksaimniecības skolas ēka. Diemžēl tā nodega II pasaules kara laikā. Šai pašā vietā uz vecajiem pamatiem pēc kara uzcēla divstāvu koka ēku, kur sākumā izmitinājās lauksaimniecības, vēlāk – astoņgadīgā skola. Kad skolas tika slēgtas, māja pārbūvēta par dzīvojamo. Arī šis nams sadega 2013. gadā.

Pirms kara Runtorta bija Zvirgzdenes pagasta teritorijā, un Runtortas skolu T. Puisāns savā grāmatā “Nogurušās jaunavas mantojums” nosauc kā vienu no 8 pagasta skolām.

Priesteris Gregors Kibulis savās atmiņās ir rakstījis, kā katru dienu mērojis 5 kilometrus uz skolu: rudenī un pavasarī – kājām, ziemā – ar slēpēm. Skolā darbojies koris, kurā viņš apguvis pirmās vokālās zināšanas. Literatūrā minēts arī 187. Runtortas mazpulks. Albumā “Ludzas apriņķa skolas 1937. gadā” redzam foto ar skolas ēku, kuplo skolēnu saimi, mazpulka biedrus un pārziņa J. Kļaviņa portretu.

RUNTORTA UN PLITNICA – MANA BĒRNĪBAS ZEME SOLVITAS KOVALENKO ATMIŅAS

Mana dzimtā (1971) un dzīves vieta līdz 5 gadu vecumam ir pats Runtortas centrs, bet nākamie bērnības gadi pagājuši turpat blakus- Plitnicā. Mani vecāki bija saņēmuši dzīvokli divu dzīvokļu mājā, kas atradās tieši Runtortas centrā iepretī parkam ceļa otrā pusē (pie celiņa uz tagadējo Aviācijas bāzi). Mums bija divas istabas un virtuve. No agrīnās bērnības palikušas atmiņā tikai dažas ainas: milzīgās liepas alejā, vientuļais milzu ozols tīrumā, pašais labības un kukurūzas lauks. Runtortā toreiz dzīvoja strādīgi, draudzīgi cilvēki. Tieši pie mums bija Ludzas satiksmes autobusa galapunkts, kas te, kalnā, apgriezās, lai dotos uz Ludzu.

Septiņdesmito gadu vidū mani vecāki iegādājās apbūves gabalu netāļajā Plitnicā, kas atradās netālu no Runtortas, tikai lejā. Māju cēla ilgi, grūti, jo algas vecākiem nebija nekādas lielās. Tolaik te būvējās daudzi, bet daļa māju bija uzcelta agrāk. Plitnica ir it kā pilsētas daļa, bet patiesībā dzīve te ritēja pēc ciemata noteikumiem, kā tādā nedaudz nošķirtā pasaulē, kur cits citu pazina un draudzīgi sadzīvoja. Bijām paprāvs vienaudžu bariņš, kas kopā baudīja savu bērnību.

Lūk, daži atmiņu mirkļi: ceļa otrā pusē bija liels tīrums, kurā pēc graudaugu novākšanas salmus sakrāva milzīgās kaudzēs – tā saucamajās šķirdās. Tajās tad nu būvējām dziļas ejas, alas. Lieli prieki bija tad, kad tīrumā audzēja kukurūzu, kas bērnībā šķita kā teiksmains mežs. Gājām arī ķiršus zagt. Ne jau tāpēc, ka savā dārzā to nebija, bet piedzīvojumu meklējumos. Štābiņus būvējām dzelzceļa malas eglītēs. Teiksmaina un interesanta mums šķita tā Runtortas vieta koka pudurī (tagad vasarnīcu rajonā), kur bija seni krusti, un mēs iedomājāmies, ka tā ir veca kapsēta. Daļēja taisnība mums bija, jo šajā vietā muižas īpašnieki bija iecerējuši veidot dzimtas kapuvietu, bet apbedījumu gan tajā nebija - muižas valdīšanas laiki beidzās. Šī vieta bija arī mistiska un baisa jo dažkārt tēvs teica, ka te pusnaktī pāri ceļam ančutka no meža skries. Gan tētis, gan mamma šo teiksmu zināja, kaut arī bija dzimuši katrs savas puses ciemā. Kas ir šī noslēpumainā ančutka, noskaidroju tikai vēlāk. Lietuviešu valodā ančute nozīmē pīle. Tātad arī pie mums tas ir sens mitoloģisks tēls.

Bērnus kā magnēts vilināja ezers. Ko tik mēs tā krastā un ūdeņos neesam darījuši! Tagad atceroties, vairākas izklaides šķiet pat bīstamas, piemēram, pārpeldēt pāri visam ezeram ar piepūšamo riņķi, laivas apgāšana ezera vidū, lēkšana no laivas ūdenī. Ezers, vecais parks, lauku tīrumi blakus, ciešā kaimiņu sadzīvošana – tas viss radīja īpašu pasauli.

Uz skolu no Plitnicas braucām ar satiksmes autobusu. Rītā, īpaši ziemā, kad bija auksti, iekāpām autobusā jau tad, kad tas devās uz gala pieturu Runtortā, uzbraucām kalnā un tad – uz pilsētu. Palikušas atmiņā skaistās ziemas ainavas aiz loga, kur gar ceļu apsarmojuši koki, īpaši nokarenie bērzu zari.

Atpakaļ gan bieži vien nācās iet kājām, jo skolā stundas bija līdz trijiem, bet autobusam tad bija pārtraukums. Visi mazie vilkās ar smagajām somām pa sniegu, šķīdoni un dubļiem. Skolas autobusa tad nebija, un neviens tā īpaši par mūsu ērtībām neinteresējās.

Atceroties savu bērniņu, atmiņas ir gaišas.

RUNTORTAS SKOLA SKOLOTĀJAS MARIJAS ČIGĀNES ATMIŅĀS

1964./65. mācību gads bija mans pirmais darba gads pēc LU Svešvalodu fakultātes beigšanas. Mācīju vācu valodu Ludzas vidusskolā. Stundu nebija daudz, pilna slodze nesanāca, tāpēc man piedāvāja darbu arī Runtortas astoņgadīgajā skolā. Tur strādāja vairākas Ludzas vidusskolas jaunās skolotājas: Rasma Askoļska, Rimma Borščenko, šķiet, vēl kādi.

Kaut gan tad arī Ludzas skolas lielajās klasēs problēmu ar disciplīnu nebija, tomēr Runtortā, protams, gaisotne bija cita – mājīgāka. Klasē ap 10 bērnu, lielākā daļa laucinieki no apkārtējām sādžām. Skolā bija stingra kārtība, direktore, šķiet, Zujeva vai Zujevskā, bija prasīga. Strādāt bija patīkami. Apkārtni skolēni sakopa paši, parks – sakārtots. Tā bija tāda īsta lauku skola, kaut arī pie pašas pilsētas. Diemžēl tas bija pēdējais skolas darba gads, jo jau toreiz mazās skolas pamazām slēdza. No Ludzas centra uz Runtortu nekāda transporta nebija, tāpēc tos kilometrus nācās mērot kājām. Bieži bija īsā laikā jātiek no vienas skolas uz otru.

Žēl, ka tagad apkārtnē tāda panīkusi, bet atmiņas par šo laiku man ir labas.

LIDIJAS STUCERES

ATMIŅAS PAR SEPTIŅDESMITAJIEM GADIEM

Sešdesmito gadu beigās Runtorta bija sovhoza "Ludza" daļa. Bijām jauna ģimene. Vīrs sākumā strādāja sovhozā, vēlāk pārgāja uz MCP. Mums iedeva dzīvokli, bet gribējām savu māju. Sākumā piedāvāja apbūves gabalu Plitnicā. Īstā Plitnica patiesībā ir aiz dzelzceļa (no Runtortas puses skatoties), bet vēlāk arī teritorija otrā dzelzceļa pusē tika bieži saukta par Plitnicu. Mēs gribējām būvēties šai pusē, tuvāk Runtortai. Te vēl bija gandrīz tukšs lauks. Pirmie, kas cēla mājas, bija Sidorini, Strogonovi, Jemeljanovi un mēs. Apbūves gabals bija 16 āri – tas bija diezgan daudz. Tas atradās tieši pie Krāslavas ielas. Līdz ezeram tai laikā - brīvas platības. Māju sākām būvēt 1969. gadā – tā bija guļbūve. Pa gadu jau bijām tikuši tik tālu, ka varējām sākt te dzīvot. Vīrs bija meistars ar zelta rokām. Prata visus darbus, jau zēna gados kopā ar tēvu pēc ugunsgrēka bija māju cēluši, pieredze bija. Vēlāk māju paplašināja, piebūvēja pirti.

Runtortas centrā toreiz bija vēl no muižas laikiem saglabājušās ēkas:: klēts, kurā ar tā saucamo arpu vētījām un tīrījām graudus, zirgu stallis, kur vēl turēja zirgus. Toreiz tur bija arī sēklu stacija, nezina, kāds īsti tas nosaukums bija.

Netālu bija cūku ferma, kur strādāju. Darbs sovhozā bija ļoti svarīgs, lai atļautu pašiem savai gotiņai pļaut sienu, citādi tas bija jāvāc pa purva malām un grāvmalām. Mēs turējām lopiņus. Govij ganību pietika, pļavas un ganības stiepās otrā ceļa pusē līdz pat stacijai. Lopiņi, kad pārdevām kādu teļu vai cūku, deva papildu naudiņu, kas bija vajadzīga mājas būvēšanai, saimniecības ēkām. 70. gados uzcēla arī trīs divstāvu daudzdzīvokļu mājas ielas otrā pusē, tad pamazām sāka būvēties un paplašināties vasarnīcu rajons. Mums te bija daudz cilvēku. Satiksmi ar pilsētu nodrošināja lielais pilsētas autobuss. Pat dzeltenie Ikarusi te garām brauca.

Vieta šeit laba: it kā pilsēta, bet tai pašā laikā kā lauki. Liels pluss ir ezers, kurā agrāk bija ļoti daudz zivju, pat līņi. Tagad arī zivis ir, bet daudz mazāk. Es dzīves otrā pusē sāku makšķerēt, jaunībā un darba gados tam nebija laika.

Ar vīru kopā nodzīvojām 56 gadus, līdz viņš aizgāja mūžībā.

Šī vieta mums ir visa dzīve.

GAISMAS DĀRZS – VĒSTS NĀKAMAJĀM PAAUDZĒM

Skatoties Runtortas dižkoku lapotnē, varam tikai iztēloties, kas muižas laikā izvēlējās tieši šos kokus, kas stādīja tos un kopa. Tas ir mūsu senču veltījums mums. Ko nākamībai atstās mūsu paaudze?

Ceļā uz Runtortu starp dzelzceļa līniju un autostrādi izvietojies apmēram 2 ha platībā "Gaismas dārzs" - ludzāniešu velte Latvijas simtgadei un savai pilsētai. Vides objekts atklāts 2018. gada 9. jūnijā. Kā radās šī ideja?

ALĪNAS GENDELES, TOREIZĒJĀS LUDZAS NOVADA DOMES PRIEKŠSĒDĒTĀJAS, STĀSTS PAR GAISMAS DĀRZA TAPŠANU

Domes speciālisti bija devušies uz Kurzemi pieredzes apmaiņas braucienā un atceļā apmeklēja Likteņdārzu. Domāju, ka tieši Likteņdārzs iedvesmoja trīs mūsu Attīstības nodaļas speciālistes- Darju Ostapcevu, Ilonu Mekšu un Violu Andruščenko- veidot Ludzā savu Gaismas dārzu. Es piekritu šai idejai. Projekts bija veiksmīgs, un to atbalstīja Vides aizsardzības fonds un VARAM. Gaismas dārza ideja bija dziļāka nekā tikai koku stādīšana: tam vajadzēja popularizēt latvisko dzīvesziņu, popularizēt gadskārtu svētkus, vienot visus četrus bijušā rajona novadus.

Meitenes bija patiesi aizrāvušās ar idejas realizāciju. Vietu izvēlējamies tāpēc, ka šī zeme bija pašvaldības īpašums, aizaugusi – īsts čūskulājs. Projekts ļāva to sakārtot un padarīt skaistāku Ludzas nomali.

Jāatzīst, ka nodoms saņēma lielu ludzāniešu pretestību: nepatika izvēlēta vieta, par lielu šķita pašvaldības finansējums. Saņēmu pārmetumus par šo projektu. Varbūt par maz to skaidrojām. Tomēr idejai bija arī savi piekritēji.

Protams, pašlaik nelieli kociņi patukšajā laukumā vēl neizraisa lielu ludzāniešu interesi. Uz šejieni neplūst tūristu bari un nebrauc jaunlaulātie. Tomēr es ticu, ka kādreiz, staigājot pa Ausekļa formā iestādītajām koku alejām (Ludzas novadam – pīlādži, Zilupei – kļavas, Kārsavai – bērzi, Ciblai – oši) un apsēžoties atpūsties pie simboliskās akas, cilvēki priecāsies un baudīs mūsu paaudzes darba augļus.

Tas tiešām ir ieguldījums nākotnei.

AR LEPNUMU SIRDĪ CIBLA

Cibla (kādreiz Eversmuiža), kas atrodas 13 kilometru attālumā no novada centra un apmēram tikpat tālu līdz valsts un ES austrumu robežai, ir vieta ar senu vēsturi un dabas bagātībām. Ciblas novada vēsturi var iepazīt, izlasot novadpētnieka Valentīna Edmunda Klešnika pētījumu, kas izdots divās grāmatās (LKCI Rēzeknē 1999, 2004), kā arī vidusskolas novadpētniecības muzejā, kas izvietots muižas kungu mājas otrajā stāvā. Plašākos vēstures pētījumos par latgaļu senatni, jūs atradīsiet faktu par 1910. gadā atrasto ļoti vērtīgo Zeltiņu depoziātu, un šī bagātība bija glabājusies netālu no senā pilskalna – Kapukalna.

Neskartas dabas skaistumu varat izbaudīt, ejot pa dabas taku gar Ilžas upīti, mieru un dabas pārļācīgo spēku – pie mūžvecajiem ledāju sanestajiem akmeņiem upes krastā. Katram Ciblas patriotam dzimtajā pusē ir ar ko lepoties, jo katram te ir kāda sirdij tuva vieta, svarīgs notikums vai cilvēks, kurš atstājis pēdas personības tapšanā.

CIBLAS LEPNUMS - CILVĒKI

Miervaldis Trukšāns, Ciblas un Līdumnieku pagasta pārvaldnieks, uzsver, ka novada lielākais lepnums ir cilvēki. Tie ir gleznotājs Vitālijs Kalvāns (dažas gleznas skatāmas arī baznīcā), cirka direktors Gunārs Katkevičs, pasaulē pazīstamais mākslinieks Juris Soikāns. Vēsture glabā daudzu ciblāniešu vārdus. Nesen mūžībā devies Jānis Kononovs – talantīgs mūziķis un atjaunotājs Latvijas valstsvīrs, Juris Dombrovskis – novada priekšnieks, patriots, vietējo cilvēku interešu pārstāvētājs.

Eversmuižas dievnamā un skolā vienmēr ar prieku un pateicību tiek sagaidīts Jānis Bulis – Rēzeknes - Aglonas diacēzes bīskaps.

Latvijā Ciblas dziesmas nes pazīstamā folkloras kopa "Ilža", mūsu jaunībā apkārtnē populārākā bija grupa "Rauši".

-Es lepojos ar katru cilvēku, kurš palicis Ciblā, kopj zemi, strādā skolā vai kādā citā iestādē. Mums ir zemnieki, kuri apstrādā lielas zemes platības, ir mazdārziņu un savas mājas apkārtnes kopēji. Nav svarīgs mērogs, svarīga attieksme.

Tikai cilvēki padara vietu īpašu un slavenu.

SKOLOTĀJA MALVĪNA LOCE – VĒSTURES ZINĀTĀJA

Ja gribat dzirdēt stāstu ar daudziem precīziem un saistošiem faktiem par Eversmuižas pagātni, jums noteikti jāsažinās ar Malvīni Loci, pensionētu pedagoģi un gidi, un jums nevajadzēs meklēt enciklopēdiju.

Skolotāja Malvīne nav te dzimusi, darba gaitas uz Ciblas vidusskolu viņu te atveda 1982. gadā:

-Es nonācu spēcīgā skolotāju kolektīvā, kur katrs bija sava priekšmeta zinātājs un arī spilgta personība. Gandrīz puse pedagogu bija vīrieši. Ciblā valdīja rosīga kultūras dzīve: bija koris, vairāki tautas deju kolektīvi. Kapukalna estrādē notika vērienīgi vietējo pašdarbības kolektīvu koncerti. Gleznainā daba rosināja arī romantiskas noskaņas.

***Sapratu, ka esmu nonākusi īpašā vietā.
Par to man ir lepnums arī tagad.***

Vēlāk skolotāja iepazīna un kopā ar saviem audzēkņiem pētīja Eversmuižas vēsturi, un viņas stāstījumā ik pa brīdim dzirdēsiet epitētus: unikāla, vissenākā, slavenākā, ģīpaša.

Ģīpaša ir Eversmuižas Sv. Andreja Romas katoļu baznīca, kas ir viena no senākajām koka baznīcām Latgalē (1767) ar unikālām senām svētbildēm. Baznīca neskarta pārdzīvojusi abus pasaules karus un glabā ciblāniešu dzimtu senču soļus viņu kāzās, kristībās un citos svarīgos notikumos.

Eversmuiža ir viena no retajām cietokšņa tipa muižām (17. gs), kas saglabājusies, iekļauta Eiropas Kultūras mantojuma objektu sarakstā. Stāvot pie kungu mājas durvīm, varam vien iedomāties, kā te izskatījās muižnieku Karņicku valdīšanas laikā. Varbūt par to varētu pavēstīt šķeltlapu liepa muižas pagalmā vai vecie koki parkā.

CIBLAS VIDUSSKOLA - JAUNĪBAS PASAULE VANDA ŽULINA (KONIŠEVSKA), CIBLAS VIDUSSKOLAS 1975. GADA ABSOLVENTE

-Tas bija 1973. gada jūnijs, kad pirmo reizi ienācu Ciblas vidusskolā, lai pieteiktos mācībām 9. klasē. Pēc Ezersalas astoņgadīgās skolas nelielajām telpām skola šķita plaša, jauna (ēka atklāta 1964. gadā). Septembrī klasē sapulcējāmies 24. Tas bija daudz.

Skolas laiks palicis atmiņā tieši ar mūsu klases aktīvo dzīvi. Bijām patstāvīgi, radoši, dažkārt kategoriski un spītīgi. Varējām paši izveidot scenāriju, iestudēt priekšnesumus klases vakaram, uzaicināt muzikantu un sarīkot balli visai skolai. Dziedājām korī, vokālajā ansablī, lielākā daļa piedalījās tautas deju kolektīvā.

-Interesanti bija tas, ka skolā strādāja pedagogu dinastijas, ģīmenes.

- Leontīne (dziedāšana, koris) un Genofats (svešvalodas) Duncāni. Vēlāk skolā strādāja viņu meita Dagnija Piterāne. Tikai daudz vēlāk uzzināju, ka Leontīnes tēvs Valters bija skolas direktors brīvvalsts laikā un viņa ģīmene jau 1941. gadā izsūtīta uz Sibīriju.
- Anna (bibliotekāre, krievu valoda) un Salimons (fizika, traktormācība) Ķīpluki.
- Anna (ķīmija) un Žanis (militārā mācība) Zabiļevski.
- Leontīne (latviešu valoda) un Modests (matemātika) Laizāni.
- Olga (matemātika) un Vitālijs (vēsture, sabiedrības mācība) Pudāni.
- Zenta (mūzika) un Rolands (mūzika) Ankipāni, skolotāju Ankipānu dzimtas turpinātāji.
- Fizikultūru pasniedza slēpošanas un tūrisma entuziasts Vitālijs Sprudzāns, tāpēc Ciblā notika rajona sacensības šajos sporta veidos.
- Nenosaucu visus skolotājus, jo gribējās uzsvērt tieši šo ģīmenisko tradīciju. Katrs skolotājs bija ar ko ģīpašs, interesants – personība. Vairāki no viņiem izglītību bija ieguvuši vēl Ulmaņa laikā. Žēl, ka toreiz par to nestāstīja un to nenovērtējām. Būtu bijis interesanti.

-Šī dinastiju tradīcija īsu laiku turpinājās Latvijas brīvvalsts atjaunošanas sākumā, kad skolā darba gaitas sāka Budreviču, Adijānu, Loču ģimenes jaunā paaudze.

-Ar ko tā laika skola atšķīrās no mūsdienām? Ar idejisko audzināšanu, iknedēļas politinformācijām, rudens talkām kolhoza kartupeļu laukos, lapu grābšanu vecajā parkā, klases kopšanu katru dienu pēc stundām, došanos uz skolu kājām, ar satiksmes autobusu vai velosipēdu, nevis ar skolas autobusu, vēstuļu rakstīšanu un sūtīšanu pa pastu skolas brīvlaikā, atmiņu klažu pildīšanu, klasesbiedru raksturojumu rakstīšanu īpašā burtnīcā... Jā, skolu pabeidzām jau pēc 11. klases, kārtojām, šķiet, sešus eksāmenus, pie tam lielākoties mutiski pēc biļetēm, eksāmeni nebija centralizēti.

-Skaistākās zaļumballes bija Kapukalna estrādē, kad spēlēja toreiz jaunais Jānis Katkevičs, parastās balles bija gan Felicianovas klubā (muižas zālē), Ciblas klubā vai citos tuvējos lauku klubos: Draudzībā (uz Līdumnieku pusi), Franapolē, Blontos.

-Mašīnas bija retā ģimenē, toties topā bija motocikli. DOSAF biedrība skolā noorganizēja motociklu vadītāju kursus.

Skola bija viens no ciema sabiedriskās dzīves centriem. To droši var nosaukt par Ciblas lepnumu.

KULTŪRA – LATVISKĀS IDENTITĀTES GLABĀTĀJA UN TURPINĀTĀJA DACE TIHOVSKA, FOLKLORAS KOPAS “ILŽA” VADĪTĀJA

1989. gadā ierados Ciblas vidusskolā – vienu gadu tā bija mana darbavieta, svarīgi – pirmā. Tad es te ieprecējos, vēlāk sāku darboties folkloras kopā “Ilža”. Tagad Ciblā, domāju, esmu savējā.

Kas, manuprāt, ir Ciblas lepnums?

Kad atnācu uz šejieni strādāt, Ciblas vārds man visvairāk saistījās ar “Raušiem”. Šī grupa savas nozīmības, popularitātes ziņā mūsu pusē, domāju, ir līdzvērtīga slavenajiem “Līviem”. “Raušu” vēstījums bija patiess, izdzīvots patriotisms, latviskums, mūsdienīgums, jaunības izjūtas melodiskā roka dziesmās. Rauši dziedāja populāras latviešu dziesmas, bet vistuvākie man bija viņu pašu radītie skaņdarbi. Ļoti personiski. Jāņa Kononova un Valda Nagļa dziesmas uzrunāja katru. Vēl tagad visi atceras balles Kapukalna estrādē, jubilejas koncertus, ikgadējos koncertus gada nogalē. Tā tiešām ir kulta grupa.

“Rauši” ir Ciblas lepnums.

Cibla var lepoties ar savu dabas ainavu, kur valda senatnīgums, dabas neskartība un mūžības tecējums Ilžas straumē. Muižas parks, upe, gaisa laipas, Eversmuižas kultūrvēsturiskā taka, ko tagad katrs var izstaigāt audiogida pavadībā – ļoti romantiski, vēsturiski nozīmīgi, skaisti. Kapukalns mums nesaistās ar senajiem apbedījumiem un pilskalnu, bet estrādi, kur notiek koncerti, kur zaļumballēs sākušās skaistas attiecības.

Liela vērtība ir muižas ēka, kas manī izraisa tādu īpašu pievilksanas spēku, kaut citas muižas it kā atgrūž. Šī celtnē noteikti jā saglabā un tai jāatrod pielietojums.

Manam dēlam Dagnim mīļākās bērnības vasaras pavadītas tieši te, Ciblā pie vecmamma. Augt tādā vidē ir liels ieguvums. Folkloras kopa “Ilža” tagad plašākā apkārtnē kļuvusi par Ciblas simbolu, jo nes upes vārdu un uztur senās apkaimes tradīcijas. Es ienācu grupā jau sen -pirms 26 gadiem. Mani uzaicināja kā vijolnieci. Kopš 2002. gada esmu “Ilžas” vadītāja. Mūsu uzdevums ir saglabāt un popularizēt autentisko, tikai šai vietai raksturīgo, izdzīvot tradīcijas.

Es uzskatu, ka Latvijas unikalitāti saglabā tieši šie enerģētiski spēcīgie kolektīvi, folkloras kopas, kori, deju kolektīvi. Kamēr tie pastāv, pastāvēs arī Latvija, nenogrims globālisma jūrā.

Braucot pa Latviju, redzam katra novada savdabību, un to saglabā tieši tautas gudrības pārmantotāji amatierkolektīvos. Domāju, ka latviskumu uztur un saglabā lauki, tas ir kodols, mūsu būtība. Jebkurš veiksmīgs cilvēks savā izaugsmē ir saistīts ar laukiem un dabisko dzīves ritumu.

Dziedam arheoloģiskajos tautas tērpos, kas rada neatkārtojamu izjūtu, apzinoties, ka mūsu senči pirms daudziem gadu simtiem tieši tādos tērpos izdzīvoja savas prieka un bēdu dienas. Tie ir mūsu tērpi, ko var izjust ar sirdi. Tie dod stāju, pašapziņu, lepnumu. Jau astoto reizi vasaras saulgriežos dziedājām Latvijas radio garākajā Jāņu dziesmā. To ieskandinājām no dažādām vietām. Šovasar – no Ludzas Mazā ezera krasta.

Ilža ierakstījusi 5 diskus. Tajos saglabātas, izdzīvotas daudzveidīgās mūsu novada dziesmas, jo tautasdziesma ir pati dzīve.

Protams, tik ilgā laika posmā kolektīvā ir bijušas dažādas problēmas, bet vienmēr esam tikuši tām pāri, jo mūsu misija ir augstāka par sadzīviskām lietām. Sadarbojamies un pieņemam cits citu. Kolektīva kodols no pirmajām tā tapšanas dienām ir Silvija un Rudīte. Viņas spējušas visos vājību brīžos uzturēt "Ilžas" garu. Kopa ir nozīmīga daļa no mūsu dzīves. Protams, liela Ciblas vērtība ir vidusskola. Būtu milzu zaudējums to "optimizēt".

Jā, Latvijas unikalitāte ir laukos, un mums jāapzinās to vērtība.

VĒSTURE MANAS DZĪVES LAPPUSĒS

ZILUPE

UN TĀS APKĀRTNE

Zilupe ir robežpilsētiņa. Krievijas robeža tepat blakus. Pilsētas tiesības piešķirtas 1931. gadā. Miestiņš sāka veidoties pēc dzelzceļa līnijas atklāšanas 20. gadsimta sākumā un līdz 1920. gadam bija zināms ar Rozenovas vārdu.

Iebraucējam Zilupe zināmā mērā šķiet eksotiska vieta: līdz Rīgai – 304 kilometri! Te beidzas vai sākas Eiropas Savienība. Jā, ekskursants parasti papriecājas par sakoptību, pabrīnās par tukšajām ielām un dodas prom. Bet te savu dzīvi veido un savu zemi kopj, kultūras dzīvi uztur, priecājas un bēdājas, mācās un strādā vietējie cilvēki. Katrs ar savu likteni, kas kopā veido mūsu valsts dzīvi. Katrs valdības lēmums atspoguļojas konkrētā dzīves stāstā. Kā? Ļoti atšķirīgi. Tomēr visiem kopā būtu jādomā, kā panākt, lai dzīve pierobežā būtu laba iespēja, lai uz šejieni atbrauktu, nevis aizbrauktu.

ROBEŽAS STIPRUMS IR MŪSU CILVĒKOS

ILGA IVANOVA

Ilga Ivanova nav dzimusi zilupiete, bet pašlaik ir viena no pilsētiņās un novada atpazīstamākajiem cilvēkiem. Ilga atklājusi Zilupi un tās apkārtni tuviem un tāliem tūristiem, izveidojusi vairākus jaunus maršrutus, vada mazpulku, audzē melones un arbūzus savā apskates saimniecībā "Bites", ir floriste un veido ziedu kompozīcijas, iesaistās aizvien jaunos projektos un ģenerē arvien jaunas idejas. Visu nav iespējams uzskaitīt. Arī Taureņu nakts ir viņas lolojums. Ilgas dzīvi vēstures notikumi ietekmējuši tiešā veidā. Jaunais laiks ir devis viņai brīvību darboties, īstenot idejas. Viņai ir bijuši arī sarežģīti dzīves posmi, krīzes, bet viņa nekad nenolaiž rokas.

4.
-Īsi pirms Atmodas iestājos Bulduru dārzkopības tehnikumā. Tieši tur mainījās mans pasaules uzskats. Vecāki man nekad atklāti nebija stāstījuši par vēsturi, bet skola bija audzinājusi padomju garā. Bulduros atklāju sev citu vēsturi: viens no maniem kursabiedriem dziedāja "Skandiniekos", daudz runājām par latviskumu, par pirmskara Latviju. Tur pirmoreiz izdzirdēju par E. Virzas "Staumēniem", filmējām tos. Istabiņas biedrene izstāstīja par vecotēvu, kurš bija izsūtīts uz Sibīriju. Gaisā jau virmoja jaunais laiks, un tehnikumā valdīja Atmodas vēsmas. Piedzīvoju dziesmoto revolūciju un visas ar to saistītās neatkārtojamās emocijas.

Atgriezios Latgalē. Mans vīrs Juris bija pirmajā robežsardzes sasaukumā pēc neatkarības atgūšanas. Toreiz dzīvojām Nirzas pagastā, tālu no centra. Uz darbu, uz robežpunktu Terehovā, 25 kilometrus Juris gāja kājām, brauca ar traktoru, kādu gadījuma transportu. Bija jāmeklē dzīvesvieta tuvāk, tā tad Zilupē. Nekādas saistības ar šo pilsētu iepriekš nebija bijis. Gribējām nopirkt te māju. Pirmie iespaidi par pilsētiņas sakoptību nebija pozitīvi, arī piemērotu sētu atrast neizdevās. Tad Juris pamazām Zilupes pievārtē sāka būvēt mūsu ģimenes māju, ko turpinām labiekārtot un iekopt līdz pat šai dienai. Sākumā LudzasBJC biju mazpulku vadītāja, floristikas un ekonomikas skolotāja. Rīkoju dažādas izstādes (nesen saskaitīju – 33) dažādās vietās.

1997. gadā sāku strādāt Zilupē par dārznieci. Iejusties nebija vienkārši: nezināju pareizticīgo tradīcijas, pilsētnieku ieradumus. Pirmie košumkrūmi, puķes tika pamatīgi paretinātas, jo biju iestādījusi tās pirms pareizticīgo Vasarsvētkiem, kad visi iet uz kapsētu un arī tur ko stāda. Tomēr sapratu, ka pilsētniekiem patīk skaistums. Vēlāk vienojāmies, un puķes no pilsētas apstādījumiem vairs netika izraktas. 1998. gadā sarīkoju Zilupē Ziedu svētkus ar plašu programmu. Tā pamazām sāku darboties pašvaldībā un iedzīvojos.

Tūrismam pievērsos 2005. gadā. Sāku kā gide baznīcās, bet tad loks paplašinājās. Atklāju, ka Zilupē un apkārtnē ir tik daudz interesanta, mums pašiem dažkārt pierasta, bet atbraucējiem - eksotiska. Mums ir izcili amatnieki, vesels maršruts izveidojās pa filmēšanas vietām. Savā saimniecībā sākām audzēt arbūzus un melones, tagad mums ir arī laivu noma, esam Eiropas projektā par dabīgo pļavu atjaunošanu un saglabāšanu. Nekad neesmu sūdzējies par darba trūkumu, jo darbu izdomāju un sagādāju sev arī pati.

Par Taureņu naktij līdzīgiem pasākumiem biju lasījusi. Mums ir tik unikāls objekts kā Grebļa kalns ar savām 1500 taureņu sugām. Savācās domubiedri: rīkosim! Ar šašliku, izklaidēm, dančiem. Sazinājāmies ar Dabas aizsardzības pārvaldi. Izrādījās, ka mūsu ieceres par skaļu pasākumu neder. Toties uzzinājām, kā ir jārikojas, un nu jau pasākums notika septīto reizi, pat pandēmijas laiku neizlaidām. Sākumā brauca tālieniesi: no Ventspils, Liepājas, arī no ārvalstīm, tagad šo aktivitāti novērtējuši vietējie. Katru reizi taureņu vērošanu papildinām ar kādu jaunu aktivitāti, un šis notikums jau ir zināms visā Latvijā.

Pašlaik jūtos Zilupē kā savējā, te piederīga. Pa šo laiku pilsētiņa kļuvusi latviskāka, daudzi iemācījušies latviešu valodu. Tagad to varam dzirdēt uz ielas, skolā, iestādēs. Pasākumi tiek vadīti valsts valodā, bet tajos vienmēr ir arī priekšnesumi krieviski.

Ir liela māksla sadzīvot, cienot arī savu nacionālo identitāti.

Pirmās neatkarības laikā to prata. Lielu pienesumu kultūras dzīvē, patriotisma audzināšanā, pat modernā saimniekošanā, deva robežsargi.

Protams, Zilupe tagad ir ļoti sakopta un skaista – sakārtota. Pilsētnieki rūpējas par vidi, kādā viņi dzīvo. Tūristi bieži vien ir patīkami pārsteigti, nonākot mūsu Zilupē, jo dažam labam izveidojies stereotips vēl no seniem laikiem. Iebraucot Latvijā, aiz robežas paveras z/s Akmeņlauki sakoptie tīrumi. Gribu cerēt, ka arī nākotnē Zilupe varētu attīstīties kā agrāra mazpilsēta, arī kā tūrisma galapunkts.

Ceru, ka mūsu valstī sapratīs, ka robežu nostiprina ne tikai ar žogu, bet arī morāli stiprinot pierobežu. Te ir jāinvestē līdzekļi, arī gara spēks. Ir jāatbalsta cilvēki, kuri te dzīvo un strādā.

Pierobeža taču nav tikai vieta, pierobeža ir cilvēki.

VISLABPRĀTĀK DZĪVOJU DZIMTAJĀ PUSĒ

ALEKSANDRS SOVĀNS - ISTRAS UN RUNDĒNU PAGASTA PĀRVALDNIIEKS

Aleksandrs Sovāns, Istras un Rundēnu pagasta pārvaldnieks, ir dzimis 1984. gadā Vecslabadas ciematā. Viņa bērnība pagāja kā visiem padomju laika lauku bērniem, bet skolas gadi jau ritēja uz laikmeta griežu fona, kad viena iekārta sabruka, bet jaunais laiks nesa sev līdzī lielas pārmaiņas.

- Tēvs bija sovhoza „Istra” inženieris. Mani viņš bieži ņēma sev līdzī uz darbu, tāpēc man bija labi pazīstams darba ritms mehāniskajās darbnīcās ne tikai uz vietas Vecslabadā, bet arī Šķaunē un Lauderose, kur tēvs brauca kādās darīšanās. Ciematā toreiz bija daudz cilvēku. Atceros, kā pagasta svētkos skolas sporta laukumā notika plaši apmeklēti gadatirgus un loterijā viens no skatītājiem laimēja sivēnu. Nepieredzēju laikus, kad Melņiku kalna pakājē bija estrāde, kur esot notikuši visi vietējie pasākumi. Vecmamma stāstīja, ka esot bijis pat vietējais koris, kas braucis uz Dziesmu svētkiem Ludzā. Vecmammai tagad ir 88 gadi, un viņa vēl atceras laiku, kad te darbojās spirta rūpnīca, bet Konecpolē bija liela pienotava. esāku mācības Istras skolā 1990. gadā, un 1. septembra līnijā stāvējām ap 200 bērni. Manā klasē mācījās 16, bet vidusskolā jau mazāk – 13. Kad 2018. gadā skolu slēdza, tajā bija vien 20 skolēnu. Tas parāda, kā pēdējo 30 gadu laikā ir samazinājies iedzīvotāju skaits.

Mani vienaudži ir vai nu ārzemēs, vai arī lielajās pilsētās. Arī es 7 gadus nodzīvoju Rīgā un atgriezos tikai 2009. gadā, kad sākās ekonomiskā krīze. Atgriezos tāpēc, ka te ir mani vecāki, radnieki – mana dzimtene. Ja nebūtu šādas iespējas, varbūt arī es būtu izbraucis no Latvijas, kaut ārzemes mani nevilina. Visiem saku, ka es varu dzīvot tikai savā pusē pie tuviniekiem, vai arī pilsētā. Istrā ir bērnudārzs, kur liela daļa bērnu tiek atvesti no Šķaunes. Mūsu bērni brauc uz Zilupes vidusskolu. Liels pluss ir tas, ka uzlabots ceļa segums uz Vecslabadu – tas ir ļoti svarīgi. Mums ir Kultūras nams, bibliotēka, divi veikali. Lauksaimniecības zemes apsaimniekotas. Bet iedzīvotāju skaits joprojām samazinās.

Ciematam liels trieciens bija pansionāta slēgšana, kad vairāki desmiti cilvēku zaudēja darbu. Jau 90. gadu sākumā sākās aizbraukšana no Istras. Pēkšņi viss mainījās, pielāgoties jaunajiem apstākļiem, kur pašam bija jābūt savs business, jāmeklē iespēja pelnīt, ne visi varēja. Darba vietu skaits – niecīgs. Jā, atbraucēji vienmēr apjūsmo mūsu unikālo dabu, ezerus, mežus, bet lielas tūrisma plūsmas es te neesmu piedzīvojis. Esam tālu no visiem centriem. Nedaudz visu mainīja kovidlaiks, kad nevarēja aizceļot uz ārzemēm, bet kļuva populāras Latvijas skaistākās vietas. Tagad biežāk satieku ceļotājus, galvenokārt kājāmgājējus, dabas cienītājus.

Skolas ēka nopirkta. Jācer, ka īpašnieks to lietderīgi izmantos.

Par nākotnes attīstību prognozes izteikt ir sarežģīti, tomēr ceru, ka mūsu Vecslabadai ir nākotne.

ŽĒL, KA PASIENE PALIEK TUKŠĀKA VIKTORS MEŽECKIS - PASIENIETIS

Viktors Mežeckis ir pasienietis, dzimis 1990. gadā, pārmaiņu laikā.

- Mamma man nāk no Istras puses, tēvs arī vietējais. Uz Pasienes ciematu vecāki pārcēlās tāpēc, ka te tika piedāvāti dzīvokļi. Cēla trīsstāvu daudzdzīvokļu māju. Esot pat bijusi doma būvēt piecstāvenes, jo pieprasījums pēc dzīvokļiem bija liels. Sovhoza centrā dzīvoja speciālisti, mehāniskajās darbnīcās, fermās, lauku brigādēs vajadzēja strādniekus. Kad sāku iet Pasienes pamatskolā, kas bija plaša skolas vajadzībām celta ēka, klasē bijām 13 - 14. Tagad iedzīvotāju skaits sarūk ar katru gadu un Pasiene vairs nav tāda kā manā bērnībā. Skola slēgta, bērnus ved uz 12 kilometrus attālo Zilupes vidusskolu. Pavisam bēdīgā stāvoklī ir Pasienes muiža, kur es vēl savulaik gāju uz pasākumiem, diskotēkām, kas notika klubā - muižas zālē. Tagad muiža ir privātīpašums, vēl ir maza cerība, ka to varbūt savedīs kārtībā, kaut tur vajadzīgi milzu līdzekļi. Uz Pasieni bieži brauc ekskursanti, jo te atrodas skaistā katoļu baznīca, kas apliecina kādreizējo šīs vietas īpašo statusu. Baznīca tiešām skaista, pats esmu piedalījies remontdarbos. Tomēr mūsu, vietējo cilvēku, dzīvē tūrisms neko pagaidām nedod.

Lielajās padomju laika mājās ir arī tukši dzīvokļi, bet tiem visiem ir īpašnieki, tāpēc tos nepārdod. Lielākā daļa manu vienaudžu ir aizbraukuši uz pilsētām, ārzemēm, kur ir darbs. Es nodibināju te ģimeni, tāpēc paliku. Te no jaunākās paaudzes arī dzīvo tie, kuriem ir ģimenes. Te veidojam savu dzīvi, savu ikdienu. Bērniem Zilupē ir iespēja iet uz Mūzikas, mākslas skolu, sportot. Nav jau Zilupe tālu, tomēr žēl, ka Pasiene paliek tukšāka. Labi, ka mums vēl ir bibliotēka, klubs, feldšerpunkts – viss pagasta pārvaldes mājā. Ir arī robežsardzes nodaļa – tur daži vietējie arī strādā.

Tie, kas esam te palikuši, uzturam dzīvi Pasienē. Tā ir mūsu dzimtā puse - vienīgā.

ZILUPE KĻŪST SKAISTĀKA, BET KLUSĀKA ALEKSEJS MARGEVIČS - ZILUPIETIS

Aleksejs Margevičs ir zilupietis, dzimis 1981. gadā.

-Mans tēvs ir zilupietis, māte – rēzekniete. Esmu piedzimis Ludzas slimnīcas Dzemdību nodaļā, jo Rēzeknes Dzemdību nodaļa bija pārpildīta. Šis fakts apliecina, cik daudz bērnu toreiz pie mums dzima. Par bērnību man palikušas gaišas atmiņas. Māte bija pārdevēja tēvs – inženieris, arī noliktavas pārzinis sovhozā "Zilupe".

Vecmamma strādāja vietējās slimnīcas grāmatvedībā. Pilsētā bija ļoti daudz bērnu. Mēs bijām ļoti aktīvi: spēlējām futbolu, braucām ar velosipēdiem... Bērniņas garša: citronu vafeles, šokolādes konfektes. Atceros gājienus uz filmām Zilupes kinoteātrī. Skolā bija lielas klases – līdz pat 30 bērniem. 1. septembrī skolas līnijā sporta zāle bija pārpildīta.

Jā, Zilupe toreiz bija pavisam citāda: tikai viena minimāli apgaismota asfaltēta iela. Daudziem pilsētniekiem bija ne tikai dārzi, bet arī govīs.

Pašlaik mūsu pilsēta ir ļoti skaista, sakopta, ar modernu centru – to atzīst ne tikai vietējie, bet arī visi atbraucēji. Ir visas ērtības dzīvošanai. Bēda tikai viena – nav darba vietu.

Līdz ar to arī daudz mazāk iedzīvotāju. Tas uzskatāmi redzams skolā. 1. septembra līnija vairs nelīdzinās manā laikā piedzīvotajām – bērnu nesalīdzināmi mazāk.

Ļoti žēl, ka nav vairs mūsu arodskolas, kas man ir īpaši labā atmiņā. Arodvidusskola Zilupē bija no 1960. gada. Es tur mācījos 4 gadus un ieguvu autoatslēdznieka profesiju. Mums bija labas darbnīcas, izcili skolotāji. Astoņdesmitajos gados uzcēla jaunu kopmītni, kas bija pilna. Brauca jaunieši no Rēzeknes, Madonas, atceros, ka bija pat no Sedas, no Tukuma un, protams, vietējie. Padomju laikā brauca arī no Krievijas. Atceros savus pedagogus: Jefimovu, Žubuli, Kancānu. Viņi bija ļoti labi speciālisti. Zilupes arodskolu zināja plašā apkārtnē, gandrīz visās saimniecībās strādāja tās absolventi.

Kad es pabeidzu skolu, atrast autoatslēdznieka darbu bija praktiski neiespējami. Visos servisos, kur pieteicos, prasīja darba pieredzi. Bet kur lai to iegūst? Tā nu kādu laiku strādāju mežā, tagad jau ilgi – pilsētas komunālajā saimniecībā.

Visi vēstures pagriezieni, visas reformas katru cilvēku, katru ģimeni, katru apdzīvoto vietu ietekmē citādi. Kurš padomju laika bērns varēja iedomāties, ka brauks dzīvot uz ārzemēm, ka tik strauji attīstīsies tehnoloģijas, ka Zilupe kļūs par Eiropas Savienības robežpilsētu? Pārmaiņu daudz.

Piemēram, novadu reformas. Zilupes novada izveidošana ar centru mūsu pilsētā bija pozitīvs lēmums. Zilupe uzplauka. Kā būs lielajā Ludzas novadā, grūti pateikt. Neesam vairs paši noteicēji.

Tik ļoti gribas cerēt, ka atradīsies kāds investors, kas ieguldītu līdzekļus ražotnes izveidošanai Zilupē un jaunatne labprāt te strādātu un paliktu dzīvot Zilupē. Vai tā notiks? Laiks rādīs.

PALDIES VISIEM, KURI DALĪJĀS ATMIŅĀS UN UZTICĒJA SAVU STĀSTU.

VANDAI ŽULINAI
SOLVITAI KOVAĻENKO
MARIJAI ČIGĀNEI
LIDIJAI STUCEREI
ALĪNAI GENDELEI
MIERVALDIM TRUKŠĀNAM
MALVĪNEI LOCEI
DACEI TIHOVSKAI
ILGAI IVANOVAI
ALEKSANDRAM SOVĀNAM
VIKTORAM MEŽECKIM
ALEKSEJAM MARGEVIČAM

Buklets ir sagatavots un realizēts projekta Apzinies. Atbalsti. Attīsties - A3 ietvaros.
Ludzas novada iedzīvotāju savstarpējās saziņas un piederības veicināšana, vietējo vides un kultūras vērtību apzināšana un attīstīšana.

Projekts īstenots Latvijas valsts budžeta finansētās programmas "NVO fonds" Sabiedrības integrācijas fonda 2023. gadam finansējuma ietvaros.

Dizainere un maketētāja : ENDIJA MEDVECKA

Dizaina konsultante : NATĀLIJA LOSĀNE

Teksta autore: VANDA ŽULINA

